

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ*

US-Russia Rivalry in the Eastern Mediterranean and Turkey's Security

Emre OZAN**

Öz

Bu makale, son yıllarda ABD ile Rusya'nın Doğu Akdeniz'de artan rekabetinin Türk dış politikası üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Sözü edilen bölge, son on yılda köklü bir jeopolitik dönüşüm geçirmektedir ve küresel aktörler arasındaki güç mücadelesinin önemli sahnelerinden birine dönüşmüştür. Bu mücadelede ABD ile Rusya başı çekmektedir ve bölgede iki ülke arasındaki siyasi ve askeri denge değişmektedir. Bu durum, Türkiye'nin dış politikasını da doğrudan etkilemektedir. Türkiye, yeni dengelere uygun bir dış politika arayışına yönelmiştir. Ancak bu yöneliş beraberinde birçok sorun getirmektedir. Bu makalede Doğu Akdeniz'de değişen dengeler ele alındıktan sonra Türkiye'nin bu yeni sürece uyum sağlama çabaları tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, ABD, Rusya, ABD-Rusya Rekabeti, Türk Dış Politikası.

Abstract

This article discusses the effects of the increasing competition between the U.S. and Russia in the Eastern Mediterranean on Turkish foreign policy. This region has undergone a radical geopolitical transformation over the past decade and has become one of the most important scenes of the power struggle between global actors. The U.S. and Russia take the lead in this struggle, and the balance between the two countries is changing. This situation is also directly affected Turkey's foreign policy. In this article the changing balances in the Eastern Mediterranean and Turkey's efforts to adapt to this new process are discussed.

Keywords: Eastern Mediterranean, U.S., Russia, U.S.-Russia Rivalry, Turkish Foreign Policy.

* **Makale Geliş Tarihi:** 13.03.2020 **Yayına Kabul Tarihi:** 22.04.2020

** Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: emre.ozan@klu.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-0808-8444.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

GİRİŞ

Doğu Akdeniz, son yıllarda uluslararası güç mücadelesinin öne çıkan bölgelerinden biri haline gelmiştir. Filistin sorunu, Arap-İsrail uyuşmazlığı, Kıbrıs meselesi, Arap Baharı, Suriye'de iç savaş vb. birçok uluslararası soruna ev sahipliği yapan Doğu Akdeniz'de bir de doğalgaz kaynakları keşfedilince, küresel aktörlerin bölgeye ilgisi yoğunlaşmıştır. Böylece Doğu Akdeniz jeopolitiği ve güvenlik mimarisi köklü bir dönüşüme uğramıştır. Son on yılda belirginleşen bu dönüşüm, bölgedeki güç dengelerini de etkilemektedir.

Bölgede, 1980'li ve 1990'lı yıllarda ABD'nin hegemon olduğu bir güvenlik mimarisi kurulmuştur. ABD'yle yakın ilişkileri olan İsrail, Türkiye ve Mısır gibi ülkeler arasında kurulan bölgesel ortaklıklara dayanan bu yapı, bölgenin istikrarını ve güvenliğini sağlamıştır. 2000'li yıllarda ve özellikle Irak'ın işgalinin etkisiyle bölgede ortaya çıkan belirsizlikler Doğu Akdeniz'in istikrarını da etkilemiş ama Amerikan liderliği sürmüştür. Fakat bu dönemlerde Doğu Akdeniz başlı başına bir jeopolitik bölge olarak görülmemiş, Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinin bir parçası olarak değerlendirilmiştir.

Doğu Akdeniz son on yılda kendi içinde bir analiz birimi haline gelmiştir. Bölgede köklü bir jeopolitik dönüşüm yaşanmış ve güvenlik mimarisinde güç dengeleri değişmiştir. Bu noktada üç önemli gelişme öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki Doğu Akdeniz sularındaki enerji keşifleridir. İkincisi ise Arap Baharı ile başlayan siyasal belirsizlikler ve güvenlik sorunlarıdır. Bu iki gelişmenin doğal bir sonucu olarak büyük güçlerin bölgeye müdahalesi de artmış, Doğu Akdeniz küresel güç mücadelesinin önemli sahnelerinden biri haline gelmiştir.

Bu makalede, konunun daha çok güvenlik boyutuna odaklanılmaktadır. Doğu Akdeniz'deki Amerikan liderliğinin son on yılda zayıfladığı ileri sürülmektedir. Bunun başlıca nedeni ABD'nin bütünlüklü bir politika

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

geliştirememesi ve bölge güvenliği için tutarlı bir dayanak sunamamasıdır. Bu nedenle, başta Türkiye olmak üzere bölge ülkeleri Amerikan liderliğine şüpheyle bakmaktadırlar. Bunun yanı sıra, bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin bozulması ve genel olarak güvenlik sorunlarında yaşanan artış da güvenlik mimarisini dönüştürmüştür.

Makalenin ilk bölümünde Doğu Akdeniz'deki jeopolitik dönüşüm ele alındıktan sonra, ikinci bölümünde ABD'nin bölgedeki rolü tartışılmaktadır. Bir sonraki bölümde ise Rusya'nın bölgede yeni bir hegemonik güç olma iddiası ele alınmaktadır. Rusya, Suriye'deki savaşa müdahil olarak Doğu Akdeniz'deki askeri varlığını artırmış ve bunu kalıcı hale getirmiştir. Askeri başarısının ardından, meselenin diplomatik düzeyde çözümü için inisiyatifi eline almıştır. Ayrıca bölgedeki siyasal etkisini de artırma arayışındadır. Rusya, Doğu Akdeniz'deki güç dengesini köklü biçimde değiştirmiş olsa da kendine has yeni bir güvenlik mimarisi inşa etmesi hala çok zor bir görevdir.

Makalenin son bölümünde ise Doğu Akdeniz güç dengelerinde yaşanan değişimin Türkiye üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz politikasını güvenlik odaklı olarak değerlendirmektedir. Bölgedeki güvenlik sorunları, Türkiye'yi doğrudan tehdit ettiği gibi, enerji keşifleri de işbirliği fırsatlarından çok yeni güvenlik sorunları yaratmaktadır. Bu nedenle Türkiye, Doğu Akdeniz kaynaklı tehditlerle mücadelesinde Batılı müttefiklerinin desteğini beklemektedir. Ancak son on yılda ABD'nin Türkiye'ye umduğu desteği vermemesi ve bölgedeki Amerikan liderliğinin sorgulanır hale gelmesi Türkiye'yi yeni arayışlara yöneltmiştir.

Bu noktada, Türkiye'nin iki yönlü bir politika izlediği ileri sürülebilir. Birincisi bölgenin yeni oyun kurucu aktörü olarak Rusya'yla ilişkilerin geliştirilmesidir. İkincisi ise bölgedeki askeri varlığını artırmaya ve caydırıcılığa dayanan bir stratejidir. Her iki politikanın da kendi içinde sınırlılıkları bulunsa da Türkiye Doğu Akdeniz'de değişen dengelere paralel olarak dış politikasında yeni bir denge arayışındadır.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

ULUSLARARASI REKABET ALANI OLARAK DOĞU AKDENİZ

Doğu Akdeniz bölgesi, tarih boyunca dünyanın önemli ticaret yollarına ev sahipliği yapması nedeniyle stratejik değere sahip bir bölge olagelmıştır. ABD ile SSCB arasındaki rekabetin önemli sahnelerinden biri olarak Doğu Akdeniz, Soğuk Savaş yıllarında da bu stratejik değerini korumuştur. Bunun dışında, dünya politikasının bazı önemli uluslararası uyuşmazlıkları da bölge jeopolitiğinin belirleyici unsurlarıdır. Arap-İsrail uyuşmazlığı ve Kıbrıs sorunu bu uyuşmazlıkların başında gelmektedir.

Taşıdığı stratejik öneme rağmen Doğu Akdeniz, başlı başına bir analiz birimi olarak görülmemiştir. Geniş anlamıyla Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinin bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'nin de Doğu Akdeniz politikası kendi içinde bir bütünlük taşımamıştır. Türkiye için Akdeniz, birbirinden farklı olan ve herhangi bir bütünlük taşımayan ülkelerden oluşmaktadır.¹ Bölge ülkeleriyle ilişkiler Ortadoğu politikasının bir uzantısı olarak görülmüştür. Özelde Doğu Akdeniz'e gösterilen ilgi ise Kıbrıs sorunu ile sınırlı kalmıştır.² Ancak son on yılda bölge jeopolitiğinde yaşanan köklü değişiklikler bu bölgeyi kendi başına bir analiz birimi haline getirmiştir.

Bölgedeki jeopolitik değişim üç alanda yaşanmaktadır. Birincisi yeni keşfedilen enerji kaynaklarıdır. Enerji keşifleri bölgede hem işbirliği hem de çatışma potansiyeli yaratmaktadır.³ Kaynakların keşfi, çıkarılması ve piyasaya sunulması için bölge ülkeleri arasında işbirliği arayışları ortaya çıktığı gibi bölgede varlığını gösteren uluslararası anlaşmazlıklara yeni değişkenler eklenmekte, sorunları daha da karmaşık hale getirmektedir.

1 İlter Turan, "Turkey and the Mediterranean: Balancing Geopolitics and Geo-Economics" *German Marshall Fund Mediterranean Policy Program (Series on the Region and the Economic Crisis Policy Brief)*, Eylül 2011, s. 1.

2 Mustafa Aydın-Cihan Dizdaroğlu, "Levantine Challenges on Turkish Foreign Policy", *Uluslararası İlişkiler*, 15(60), 2018, s. 90.

3 Andrea Prontera-Mariusz Ruszel "Energy Security in the Eastern Mediterranean", *Middle East Policy*, 24(3), 2017, s. 145-162.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Ayrıca bölge dışındaki pek çok ülke enerji şirketleri aracılığı ile sürece dahil olmakta, büyük güçlerin bölgeye ilgisi artmaktadır. Bu gelişmeler, bölge devletlerinin, büyük güçlerin ve devlet dışı aktörlerin dahil olduğu çok katmanlı bir bölgesel denklem yaratmaktadır.

Bölgenin jeopolitiğinde değişimi tetikleyen ikinci gelişme ise bölgesel istikrarsızlığın ve belirsizliklerin artmasıdır. Enerji keşifleriyle eşzamanlı olarak Doğu Akdeniz bölgesi çok önemli bir değişim sürecindedir. 2010 yılının son aylarında başlayan Arap Baharı birçok bölge ülkesini etkisi altına almıştır. Bu süreçte bazı ülkeler siyasal istikrar sorunlarıyla karşılaşırken bazıları iç savaşa sürüklenmiştir. Bölgenin Arap-İsrail uyuşmazlığı, Kıbrıs sorunu vb. tarihsel sorunları da barındırdığı hesaba katılırsa yaşanan siyasal dönüşümün önemi daha iyi anlaşılacaktır. Diğer yandan, enerji keşiflerine paralel olarak ortaya çıkan yeni işbirliği ve çatışma dinamikleri bölgenin güvenlik mimarisini değiştirmektedir.⁴

Bölge jeopolitiğinde yaşanan değişimin gözlemlendiği üçüncü gelişme, enerji keşiflerinin ve artan bölgesel istikrarsızlığın doğal bir sonucudur. Büyük güçler, bölge politikasına giderek daha fazla dahil olmaktadır. Doğu Akdeniz, taşıdığı stratejik önem nedeniyle tarih boyunca büyük güçlerin ilgisini çekse de son on yılda küresel rekabetin odak noktalarından biri haline gelmiştir. Bu iki aktörün dışında Avrupa Birliği ve Çin gibi küresel aktörler de bölgede çıkar sahibidir. Fakat ABD ve Rusya'nın bölgede sürdürdükleri rekabet askeri alanda da kendisini göstermektedir ve bölgenin güvenlik mimarisinde daha belirleyicidir. ABD'nin Doğu Akdeniz politikası birçok tutarsızlık ve belirsizlik taşısa da bu ülke halen bölgede hayati çıkarlara sahiptir. Rusya ise Doğu Akdeniz'deki varlığını genel olarak Ortadoğu'daki siyasal etkinliğini ve hatta küresel konumunu pekiştirmenin sacayağı olarak görmektedir.

⁴ Emmanuel Karagiannis, "Shifting Eastern Mediterranean Alliances", *Middle East Quarterly*, 23(2), 2016.

ABD'NİN DOĞU AKDENİZ STRATEJİSİ

ABD'nin Doğu Akdeniz'deki değişmeyen temel çıkarı, hiç kuşkusuz, İsrail'in güvenliğinin sağlanmasıdır. Buna ek olarak başka birtakım çıkarların da olduğu ileri sürülebilir. Ancak bunlar konjoktüre göre değişen çıkarlardır. 1980'li yıllardan itibaren bölgede izlediği strateji birbirini tamamlayan iki tane üçlü ortaklığa dayanır. Bu ortaklıklardan ilki ABD-İsrail-Mısır arasındayken, ikincisi ABD-İsrail-Türkiye arasındadır. Böylece ortaya çıkan geometri bölgedeki Amerikan hegemonyasının, İsrail'in güvenliğinin ve siyasal istikrarın temelini oluşturmuştur.⁵ Bununla birlikte son on yılda bu geometri anlamını yitirmiş görünmektedir.

Doğu Akdeniz'deki Amerikan geometrisinin ilk ayağı olan 1978 Camp David Sözleşmeleri'nin ardından Mısır ile İsrail ilişkilerinin normalleşmesiyle tesis edilmiştir. Böylece ABD, İsrail'e karşı mücadele eden Arap ülkeleri arasında ciddi bir ayrışma yarattığı gibi SSCB'yi çevreleme ve Sovyet yanlısı Arap rejimlerini dengeleme hedefinde önemli bir kazanım elde etmiştir. Doğu Akdeniz'de ortaya çıkan ABD-İsrail-Mısır üçlü ortaklığı uzun bir süre etkili biçimde sürdürüldükten sonra Hüsnü Mübarek'in iktidardan devrilmesiyle sekteye uğramıştır. Kısa bir süre sonra, 2013 yılında gerçekleşen darbeyle, Mısır rejimi ABD ve İsrail'le ilişkilerinde eski çizgisine geri dönmüştür. Ancak darbe sonrasında yönetime el koyan Abdülfettah es-Sisi'nin iktidarını pekiştirdikten ve Rusya'nın bölgedeki görünürlüğü arttıktan sonra ABD-İsrail-Mısır ortaklığının eskisi kadar güçlü olmadığı anlaşılmaktadır. ABD ile Mısır arasındaki ikili askeri ilişkilerin önemi azalmakta, Mısır Rusya'yla daha yakın askeri bağlar kurmaktadır.⁶

Doğu Akdeniz'deki geometriyi yıkan asıl gelişme ise Türkiye-İsrail ilişkilerinin kötüleşmesidir. İki ülke arasındaki ilişkiler, 1949 yılından

5 Jon B. Alterman-Haim Malka "Shifting Eastern Mediterranean Geometry", *The Washington Quarterly*, 35(3), 2012, s. 111-125.

6 Charles W. Dunne, "The US-Egypt Political-Military Relationship: A Critical Assessment" *Arab Center Washington DC*, 13 Mart 2019, http://arabcenterdc.org/policy_analyses/the-us-egypt-political-military-relationship-a-critical-assessment/, (Erişim Tarihi: 06.01.2020).

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

İtibaren olumlu bir seyir izlemiş, 1990'larda ise ortak güvenlik kaygıları ikili ilişkileri stratejik bir düzeye taşımıştır. Ancak İsrail'in Gazze'ye yönelik ablukası, Davos krizi, Mavi Marmara saldırısı vb. gelişmeler ikili ilişkileri kopma noktasına getirmiştir. İlişkileri normalleştirmek için kimi zaman ABD'nin devreye girmesi gerekmiştir. Örneğin ABD Başkanı Barack Obama'nın girişimiyle İsrail, Türkiye'den Mavi Marmara saldırısı nedeniyle özür dilemiştir. Ancak taraflar arasında güvensizlik yaratan sorunlar ortadan kalkmamış ve gergin ilişkiler sürmüştür.⁷

Doğu Akdeniz'de hem Arap Baharı'nın etkisiyle hem de Türkiye-İsrail ilişkilerindeki sorunlar nedeniyle sarsılan Amerikan stratejisi yeniden tesis edilememiştir. Ancak bunun nedenini yalnızca bölgedeki gelişmelerde aramak yanıltıcı olacaktır. Bölgedeki güvenlik mimarisinin son on yıldır içinde bulunduğu türbülansta ABD'nin politikaları belirsiz ve tutarsız olmuştur.⁸ Bu durumun en bariz örneği Suriye'deki iç savaşta sergilenmiştir. ABD'nin Suriye'de değişmeyen ilkesi çatışma alanına asker sürmemek olmuştur. Ancak izlenen strateji kapsamlı, tutarlı ve uzun vadeli olmaktan uzak konjonktürel ve tepkisel bir stratejidir. Rusya'yı Suriye İç Savaşı'na müdahil olmaya ve Doğu Akdeniz'deki askeri varlığını artırmaya teşvik eden unsurların başında ABD'nin bu belirsizliği gelmektedir.

Obama yönetimi, Suriyeli muhalifleri desteklese de savaşa rejimi devirecek düzeyde dahil olmamıştır. Özellikle askeri girişimlerden uzak durulmuştur. Libya müdahalesinin sonuçları ve Kaddafi sonrası Libya'nın sürüklendiği kaotik yapı ABD'yi bu tarz bir müdahaleden alıkoymuştur. Obama, Libya'daki bu koşullara atıfta bulunarak Suriye'deki çatışmaya etkin biçimde dahil olmama kararlılığını korumuştur.⁹ Çatışmaların başladığı dönemde kimyasal silah kullanımını kırmızı çizgi olarak tanımlayan

7 Oded Eran, "Israel-Turkey Reconciliation Still Remote" *The National Interest*, 18 Aralık 2013, <https://nationalinterest.org/commentary/israel-turkey-reconciliation-still-remote-8361> (Erişim Tarihi: 10.01.2020).

8 Evrim Görmüş-Soli Özel, "US Policies Adrift in a Levant in Turmoil", *Uluslararası İlişkiler*, 15(60), 2018, s. 135-150.

9 Jeffrey Goldberg, "The Obama Doctrine", *The Atlantic*, Nisan 2016, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/> (Erişim Tarihi: 14.01.2020).

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

ABD, bu silahlar kullanılmış olmasına rağmen herhangi bir müdahalede bulunmamıştır.¹⁰ Bunun yerine, Suriye'de bulunan kimyasal silahların Kimyasal Silahları Yasaklama Örgütü'nün denetiminde imha edilmesi için 2013 yılında Rusya'yla anlaşmaya varılmıştır. Bu gelişme ABD'nin Suriye'ye müdahil olma isteksizliğini ortaya koymuş, Rusya'nın daha fazla inisiyatif almasının önünü açan etkenlerden biri olmuştur.

ABD, Suriye'deki çatışmaların ilerleyen yıllarında muhaliflere destek vermedeki motivasyonunu da yitirmeye başlamıştır. Radikal birtakım grupların etkinliğinin artması ve özellikle DAEŞ'in ortaya çıkışı ABD'yi Suriye politikasında revizyona zorlamıştır. 2015 yılından itibaren Suriye İç Savaşı'na askeri anlamda dahil olan Rusya'nın yeni rolü üstü örtülü biçimde kabul edilmiştir. Esad'ın iktidardan uzaklaştırılması öncelikli bir hedef olmaktan çıkmıştır. Esad'ın yokluğunda doğacak iktidar boşluğundan çekinen ABD, önceliğini DAEŞ'le mücadeleye vermiştir. Ancak askeri müdahalede bulunmama tercihinden vazgeçmeyen ABD, bu mücadelesinde PYD/YPG ile işbirliğine gitmiş ve bir çeşit vekalet savaşına yönelmiştir.¹¹

PKK terör örgütüyle organik bağları nedeniyle ABD'nin PYD/YPG'ye destek vermesi, Türkiye'de tepki yaratmıştır. ABD, uzun vadeli ve kapsamlı bir Suriye stratejisi yerine acil güvenlik ihtiyaçlarına yanıt veren bir politikaya yönelmiştir. Bu strateji eksikliği nedeniyle hayal kırıklığına uğrayan tek Amerikan müttefiki Türkiye değildir. Suriye'de Rusya'nın artan askeri varlığı iç savaşdaki dengeleri Esad lehine değiştirmiştir. Rusya, Esad güçlerine hava desteği sağlarken İran ve Hizbullah bağlantılı milis gruplar karada savaşa dahil olmuşlardır. Bu gruplar Suriye'de olduğu kadar Irak'ta da DAEŞ'e karşı mücadelede rol almışlardır. Dolayısıyla İran'ın artan

10 Gareth Porter, "Chemical Attacks in Syria: How U.S. Intel Went Wrong", *Middle East Policy*, 23(3), 2016, s. 100-111.

11 Mehmet Seyfettin Erol-Kadir Ertaç Çelik, ABD'nin Suriye Politikasında Vekil Aktör Olarak Terör Örgütleri: YPG Örneği, *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 2018, s. 14-45; Şafak Oğuz-Kadir Ertaç Çelik, "Conflict in Syria: Is It A Proxy Warfare?", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 2018, s. 54.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

etkinliği İsrail'in güvenlik endişelerini artırmıştır. Obama döneminde ABD ile İsrail arasında bir çıkar farklılaşması ortaya çıkmıştır. Bu, ilişkilerde bir kopma anlamına gelmese de Obama yönetiminin Filistin sorunundaki tutumu, İran'la imzalanan nükleer anlaşma ve benzeri gelişmeler ABD-İsrail ilişkilerinde güven bunalımı yaratmıştır.¹²

Suriye'de ve genel olarak Doğu Akdeniz'de izlenen belirsiz politikalar hem Rusya ve İran gibi aktörlere alan açmış hem de ABD'nin bölgedeki geleneksel müttefikleri yalnızlaştırmıştır. Böylece, çeşitli ortaklıklar ve ittifaklar üzerine tesis edilen ve Amerikan liderliğine dayanan Doğu Akdeniz güvenlik mimarisi geri dönülmez biçimde yıkılmıştır.

Donald Trump'ın Başkanlık koltuğuna oturması ise ABD'nin Doğu Akdeniz politikasında yeni bir süreci başlatmıştır. Öncelikle, Trump İsrail'le ilişkileri onarmakla kalmamış bölgeye yönelik politikasının merkezine İsrail'i yerleştirmiştir.¹³ Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak tanınması ve İsrail'in Golan Tepeleri üzerinde egemenlik iddialarının tanınması gibi örnekler bu argümanı desteklemektedir. Bunun doğal sonucu olarak Trump yönetiminin en temel stratejik hedeflerinden biri İran'ın bölgede artan askeri etkinliğini sınırlandırmak ve böylece Irak-Suriye-Lübnan (Hizbullah) hattı üzerinden Doğu Akdeniz'e ulaşacak bir İran nüfuzunu engellemek olmuştur. Bu yöndeki politika değişiminde DAEŞ'a karşı mücadelede başarıya ulaşılması da etkili olmuştur.

ABD'nin İsrail'i merkeze alan ve İran'a karşı oluşturulan yeni politikası, beraberinde yeni sorunlar getirmektedir. ABD, bölgede kurmak istediği güvenlik mimarisinde müttefiklerinin kendi yanında ve İran'a karşı saf tutmalarını beklemektedir.¹⁴ Bu bağlamda ABD'nin Doğu Akdeniz stratejisi

¹² Robert O. Freedman, "The erosion of US-Israeli Relations During Obama's Second Term", *Israel Affairs*, 23(2), 2017, s. 253-272.

¹³ Rotem Nusem, "A Year of Readjustment: The Trump Administration's New Policy on Israel and Iran", *Israel Journal of Foreign Affairs*, 12(1), 2018, s. 55-64.

¹⁴ Kadir Ertaç Çelik-Mehmet Seyfettin Erol, "Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD'nin İran Politikasının Analizi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2019, s. 31.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

bölgede istikrar üretmeye ve dengeli bir güvenlik mimarisi yaratmaya yönelik değildir. Aksine, yeni bölgesel kamplaşmaları teşvik etmektedir. Diğer yandan DAEŞ sonrası dönemde ABD'nin Suriye stratejisi halen belirsizdir. Artık Suriye'nin geleceğinde Rusya'nın en güçlü söz sahibi olduğu gözlenmektedir. ABD ise bu ülkedeki çıkarlarını İsrail'in güvenliği ve ülkenin kuzeyindeki Kürt gruplarla ilişkilerine indirgemıştır. Bunlar da kısa vadeli çıkarlara ilişkindir ve uzun vadeli bir Suriye politikası söz konusu değildir.

ABD'nin Doğu Akdeniz'deki bu pozisyonu Rusya'ya alan açmaktadır. Suriye'deki iç savaşta belirleyici bir konuma ulaşan Rusya, buradaki askeri varlığını da kalıcı hale getirmiştir. Bu askeri varlık Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki etkinliğinin de dayanağıdır. Özellikle İsrail'le ve Mısır'la diyalogunu güçlendiren Rusya, Libya sorununda da rol almaya çalışmaktadır. Diğer yandan Türkiye'nin İsrail'le yaşadığı sorunlar da düşünüldüğünde ABD'nin İsrail odaklı Doğu Akdeniz politikasının Türkiye'yi memnun etmediği anlaşılacaktır. ABD'nin Doğu Akdeniz'deki çıkarlarını dar bir şekilde tanımlaması ve bölgede Rusya'nın etkinliğinin artması Türkiye'nin de ABD'yle ittifakını daha fazla sorgulamasına ve Rusya'yla yakınlaşmasına yol açmaktadır. Bu noktada Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki artan etkisine yakından bakmakta yarar vardır.

Rusya'nın Doğu Akdeniz Stratejisi

Rusya'nın Doğu Akdeniz politikası, doğal olarak, genel anlamda dış politikasından ve uluslararası sistemdeki konumuna ilişkin algılamalarından bağımsız değildir. Rusya'nın temel dış politika hedefi kendisini yeniden uluslararası sistemde itibar ve söz sahibi bir büyük güç olarak inşa etmektir.¹⁵ Ancak yakın çevresinde Batı yanlısı siyasal rejimlerin yayılması, Avrupa güvenlik kurumlarının dışına itilmesi ve NATO'nun genişlemesi gibi

¹⁵ Richard Sakwa, "New Cold War' or Twenty Years' Crisis? Russia and International Politics", *International Affairs*, 84(2), 2008, s. 241-267.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

hususlar Rusya'da bir çevrelenme hissi yaratmaktadır.¹⁶ Rusya'nın son yıllarda uluslararası konumunu pekiştirmek adına savunmacı değil daha aktif bir yaklaşımı benimsediği görülmektedir. Askeri çatışmayı da göze alan bu yaklaşım kendisini önce Gürcistan'da 2008 yılında göstermiştir. Bu açıdan bir diğer dönüm noktası Ukrayna-Kırım krizi olmuştur.

Ukrayna'da toplumsal hareketlerin başlaması ve bir hükümet krizinin ortaya çıkmasını Batının kendisine yönelik bir hamlesi olarak değerlendiren Rusya, 2014 yılında Kırım'ı ilhak ederek ve Ukrayna'nın doğusundaki ayrılıkçı birtakım grupları destekleyerek krize yanıt vermiştir.¹⁷ Kırım'ın ilhaki aynı zamanda Karadeniz'i ABD-Rusya rekabetinin önem kazanan sahalarından biri haline getirmiştir. Esasında 2011'den bu yana Rusya Karadeniz donanmasını modernize etmektedir. Karadeniz'deki askeri strateji ile Akdeniz stratejisi birbirini tamamlamaktadır. Karadeniz'de güçlenen Rus donanması, Doğu Akdeniz'deki donanma faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.¹⁸ Nitekim Rusya'nın Kırım'ı ilhaki sonrasında 2015 yılında Suriye'deki savaşa dahil olmasıdır.

Rusya'yı buna iten unsurlardan biri, ABD'nin Suriye'de inisiyatif almadaki isteksizliğidir. Esad rejimini sona erdirecek askeri girişimlerden uzak duran Batılı aktörlerin, kendisini Suriye'ye müdahale etmekten alıkoymayacaklarını düşünen Rusya, Eylül 2015'te rejim güçlerinin yanında savaşa dahil olmuştur. Özellikle, sağladığı hava desteğiyle iç savaştaki dengelerin Esad lehine değişmesini sağlamıştır. Hava desteğinin yanı sıra eğitim, lojistik, silah vb. yardımlarla rejim ordusu tahkim edilmiştir. Böylece iç savaşın seyri değişmeye başlamıştır. ABD ve diğer Batılı ülkeler DAES'la

16 Emre Ozan, "Ukrayna Krizi ve Avrupa Güvenlik Mimarisinin Geleceği", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 2017, s. 36-59.

17 Mehmet Seyfettin Erol, "Ukrayna-Kırım Krizi" ya da "İkinci Yalta Süreci." *Karadeniz Araştırmaları* 11(41), 2014, s. 1-14.

18 Igor Delanoe, "After the Crimean Crisis: towards A Greater Russian Maritime Power in the Black Sea", *Southeast European and Black Sea Studies*, 14(3), s. 367-382

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

mücadeleye odaklanırken, Esad rejimi Rusya'nın desteğiyle muhaliflerin kontrolündeki bölgeleri yavaş yavaş ele geçirmiştir.

Rusya, Suriye'de savaşın kaderini değiştirdiği gibi diplomatik çözüm sürecinin de en belirleyici aktörü haline gelmiştir. Askeri kazanımları diplomatik kazanıma dönüştürmek adına Rusya, uzun vadeli programa ihtiyaç duymuştur. Bir başka ifadeyle, Rusya'nın Suriye'de başlattığı bu girişim onun küresel konumunun test edildiği bir sürece dönüşmüştür. Bu nedenle kapsamlı, bütünlüklü ve tutarlı bir politika gerekmiştir. Bu politikanın en önemli unsurlarından biri Doğu Akdeniz'deki askeri varlığın kalıcı hale getirilmesidir.¹⁹

Bu kapsamda, Doğu Akdeniz'e güçlü bir donanma konuşlandırılmıştır. Suriye'de 2015'te Hmeymim Hava Üssü inşa edilmiş, 1971'den beri bulunan Tartus Deniz Üssü genişletilmiş ve Suriye hükümetiyle 2017 yılında 49 yıllık bir antlaşma imzalanmıştır.²⁰ Suriye hava sahasıyla birlikte Doğu Akdeniz'in önemli bir kısmı Rus hava savunma sistemlerinin menziline girmektedir. Suriye'de önemli bir Rus askeri gücü barınmaktadır. Rusya, Doğu Akdeniz ve Suriye'de bulunan askeri gücünü, kendisine yönelik çevreleme siyasetini yaran bir cephe olarak görmektedir. Ancak bu askeri varlık, Rusya'nın bölgede kalıcı olması için yeterli değildir. Bunun yanı sıra bölgesel ortakların çeşitlendirilmesi gerekmiştir.

Rusya'nın bölgede kurduğu en önemli ortaklık ilişkisi Suriye bağlamında yürütülen Astana Süreci'dir. Rusya-Türkiye-İran üçlüsünün 2017 yılında başlattığı bu süreç çatışmaların sonlandırılması ve çatışmasızlığın sürdürülmesi konularına odaklanan ve bu anlamıyla Cenevre Sürecini tamamlayıcı nitelikte bir girişimdir. Bunun yanı sıra üç ülke arasında kurumsal bir ilişki modeli ortaya çıkarmıştır. Öncelikle Rusya

19 Spyridon N. Litsas, "Russia in the Eastern Mediterranean: Intervention, Deterrence, Containment", *Digest of Middle East Studies*, 26(1), 2017, s. 56-73.

20 "Russia's Upper House Ratifies Agreement on Naval Base in Syria's Tartus", *TASS Russian News Agency*, 26 Aralık 2017, <https://tass.com/defense/983048> (Erişim tarihi: 18.01.2020).

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ve İran Suriye'deki savaşta Esad rejiminin yanında durmalarıyla ortak bir hedefe sahiptirler. Türkiye ise bu iki ülkeyle benzer hedefleri paylaşmasa da Suriye'de yürüttüğü operasyonlarda Rusya'yla birlikte hareket etme ihtiyacı duymuştur. Suriye'de sahada başlayan işbirliği Astana süreci ile kurumsallaşmıştır. Enerji, ekonomi, güvenlik, savunma sanayi gibi alanlarda işbirlikleri geliştirilmiştir. Türkiye Suriye'deki çıkarları bakımında Rusya'yla ilişkilerine önem vermektedir. Diğer tarafta ise Rusya, Batılı müttefikleriyle derin bir güvensizlik sorunu yaşayan Türkiye'yle işbirliğini Batı ittifakını zayıflatan bir girişim olarak görmektedir.

Rusya'nın Astana Süreci'nde ve özellikle Türkiye'yle kurduğu işbirliğinde uzun vadeli hedefi ABD'nin Doğu Akdeniz'deki üstünlüğünü sağlayan ittifak sistemini gevşetmek ve bunun yerine kendi ittifak düzenini kurmaktır.²¹ Ancak Astana Süreci'nin ortağı konumundaki İran'ın bu ittifak düzenindeki varlığı ABD'yi rahatsız edeceği gibi İsrail'in de tepkisini çekecektir. Nitekim sürecin ilerleyen döneminde İran'la ilişkilere belirli bir mesafe konulduğu görülmüştür. Astana süreci ivmesini kaybetmiştir. Suriyeli muhaliflerin toplandığı İdlib bölgesindeki gerilim ise kimi zaman sorunlar yaşansa da Türkiye ve Rusya'nın birlikte yürüttükleri bir süreç haline gelmiştir. Diğer yandan İsrail, sürekli olarak Suriye'deki İran hedeflerini vurmakta, Rusya bu duruma sert bir tepki göstermemektedir.

Rusya, Doğu Akdeniz'deki etkisini artırmak ve bölgede kalıcı bir küresel güç haline gelmek için tüm bölgesel aktörlerle diyalog kuran bir dış politika izlemektedir. Bu noktada Türkiye'yle işbirliği, Batı ittifakı içerisindeki çıkar farklılaşmalarını güçlendirmektedir. İsrail'le kurulan diyalog ise ABD'nin Doğu Akdeniz'deki ve Ortadoğu'daki ortaklık yapılarını gevşetmeye yöneliktir. Çünkü ABD'nin daha önce sözü edilen Doğu Akdeniz geometrisinin merkezinde İsrail olduğu gibi, Ortadoğu politikasının temellerini oluşturan en önemli unsurlardan biri İsrail'le ilişkilerdir. Bu

²¹ Dong Manyuan, "The Russia-Turkey-Iran Coalition and Its Prospects", *China International Studies*, 79, 2019, s. 15-32.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

nedenle İsrail'le kutuplaşmaya dayanan bir politika, ABD'yle de daha sert bir kutuplaşma yaratacak ve uzun vadede Rusya'nın bölgedeki varlığını olumsuz etkileyecektir. Rusya bunun yerine İsrail'le güçlü bir diyalog kurma çabasıdadır. Diğer taraftan Rusya, Filistin sorununa da dahil olmuştur. Hamas ile FKÖ arasında arabuluculuk üstlenmiştir.²² Rusya, zaman zaman İsrail ile Filistin arasında arabuluculuk yapma konusundaki arzusunu da dile getirmektedir.²³

Rusya bölgede çok boyutlu çıkarılara sahiptir ve diğer bölge ülkeleriyle de ilişkilerini geliştirme arayışındadır. Örneğin Doğu Akdeniz kaynaklarıyla yakından ilgilenmektedir. En fazla rezerve sahip olan Mısır ve İsrail'le ilişkilere özel bir önem verilmekte ve doğalgaz alanında işbirliği gündemde tutulmaktadır. Rusya, İran'la kurulan yakın ilişkiye rağmen Suudi Arabistan'la da ilişkilerini belirli bir seviyede tutmaktadır. Özetle Rusya, askeri varlığını artırsa da sadece sert gücüyle bölgede rol oynamak yerine bölgede çatışan aktörler arasında denge kurarak yumuşak gücünü etkili şekilde kullanmaya çalışmakta ve bu yolla bölgede oyun kurucu bir aktör olmak istemektedir.²⁴ Rusya'nın bölgede oynayacağı bu rol onu Doğu Akdeniz'de ve hatta genel olarak Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde güvenlik ve istikrar sağlayıcı bir aktör haline getirebilir. Böylece Rusya, Avrupa'nın güvenliğine de dolaylı katkı sağlayabilir.²⁵ ABD'nin Doğu Akdeniz'deki hegemonik rolünün aşındığı, politikalarının belirsizleştiği ve istikrar sağlama yeteneğinin azaldığı düşünülürse Rusya bölgede önemli bir güç boşluğunu doldurma hedefindedir. Ancak böyle bir rol daha çok Avrupa'nın fayda sağlayacağı, ABD'nin ise memnun olmayacağı bir güvenlik mimarisi yaratacaktır.

22 Ramzy Baroud, "Russian Mediation: The Critical Messages of the Hamas-Fatah Talks in Moscow", *Middle East Monitor*, 19 Şubat 2019, <https://www.middleeastmonitor.com/20190219-russian-mediation-the-critical-messages-of-the-hamas-fatah-talks-in-moscow/> (Erişim Tarihi: 22.01.2020).

23 Elena Teslova, "Russia Calls for resolving Israeli-Palestinian Conflict" *Anadolu Ajansı*, 29 Kasım 2019, <https://www.aa.com.tr/en/europe/russia-calls-for-resolving-israeli-palestinian-conflict/1659379> (Erişim Tarihi: 26.01.2020).

24 Irina Zvyagelskaya, "Russian Policy in the Levant", *Uluslararası İlişkiler*, 15(60), 2018, s. 121-133.

25 Marco Siddi, "The Mediterranean Dimension of West-Russia Security Relations", Andrew Futter, der., *Threats to Euro-Atlantic Security. New Security Challenges*. Palgrave Macmillan, Cham 2020, s. 165-177.

Ayrıca Rusya'nın böyle bir rolü sürdürebilecek ekonomik, siyasal ve askeri kapasitesinin sürdürülebilirliği ayrı bir tartışma konusudur. Ancak şöyle bir tespitte bulunmak mümkündür: Doğu Akdeniz'de inşa etmeye çalıştığı güvenlik mimarisi Rusya'nın küresel konumunu test edildiği bir alandır. Bu sınavın başarılı olup olmayacağını zaman gösterecektir.

DOĞU AKDENİZ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

Türkiye geçmişte, bütünlüklü bir Doğu Akdeniz politikasına sahip olmamış, bu bölgeyi Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinin bir parçası olarak görmüştür. Doğu Akdeniz politikasını, bölge ülkeleriyle ikili ilişkileri üzerinden inşa etmiştir. Özel olarak Doğu Akdeniz'e sadece Kıbrıs bağlamında önem vermiştir. Bölge ülkeleriyle ikili ilişkileri açısından ele alındığında Türkiye'nin Doğu Akdeniz politikasında 2000'li yıllarda önemli bir değişimin olduğu görülmektedir.

Öncelikle güvenlik odaklı dış politikanın değişmesiyle birlikte Türkiye'nin Kıbrıs sorunundaki tutumu değişmiştir.²⁶ Buna paralel olarak Yunanistan'la ilişkiler normalleşmiştir. Diğer yandan Türkiye, Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerini iyileştirmiş ve özellikle Suriye'yle yakın bir komşuluk ilişkisi geliştirmiştir. İsrail'le 1990'larda stratejik düzeye ulaşan ilişkiler sürdürülmüştür. Suriye ve İsrail arasında arabuluculuk girişimi olmuştur. Kısacası Türkiye, çok boyutlu ve aktif bir dış politika izlemiştir.²⁷ Bu politika Batılı aktörlerin de desteğini almıştır. Avrupa Birliği ile bütünleşme süreci devam eden Türkiye, ABD'yle de yakın bir ortaklık içerisinde olmuştur.

2010 sonrasında enerji keşifleri ve Arap Baharı'yla birlikte Doğu Akdeniz'de jeopolitik bir dönüşüm başladığında, Türkiye özgüveni yüksek ve aktif bir dış politika vizyonuna sahiptir. Ancak Kıbrıs sorununda arzu edilen çözüme ulaşılamamış olduğu ve İsrail'le ilişkilerin bozulmaya

²⁶ Alper Kaliber, "Securing the Ground Through Securitized 'Foreign' Policy: The Cyprus Case." *Security Dialogue* 36(3), 2005, s. 319-337.

²⁷ Aydın-Dizdaroğlu, a.g.m., s. 92-94.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

başladığı not edilmelidir. Arap Baharı'nın getirdiği istikrarsızlıklar da Türkiye için önemli zorluklar yaratmıştır. En büyük zorluk ise Suriye'de başlayan iç savaş olmuştur.²⁸

Suriye'deki çatışmalar arttıkça ve iç savaş kronikleştikçe Türkiye'nin karşılaştığı güvenlik sorunları da ağırlaşmıştır. Mülteci sorunu, ekonomik sorunlar, artan terör saldırıları vb. birçok mesele Türkiye için maliyeti yüksek sorunlar haline gelmiştir.²⁹ DAES'in ortaya çıkmasının ardından Türkiye, bu örgütün hedef aldığı ülkelerin başında gelmiştir. Ayrıca DAES'in Suriye ve Irak'ta çok geniş bir toprak üzerinde hakimiyet kurması ABD başta olmak üzere Batılı ülkelerin politikalarında değişim yaratmıştır. Esad'ın iktidardan devrilmesi bir hedef olmaktan çıkmış, öncelik DAES'la mücadeleye verilmiş ve bu süreçte PYD/YPG ile işbirliği yapılmıştır. PKK ile organik bir ilişki içindeki bu örgüte verilen uluslararası destek PKK'nın da güçlenmesine yol açmış ve Türkiye'de çözüm süreci sona ermiştir. Böylece Türkiye hem DAES hem de PKK'nın terör saldırılarının hedefi olmuştur.

Türkiye'nin Suriye bağlamında karşılaştığı güvenlik sorunları artarken, Batılı müttefikleriyle de çıkarları farklılaşmaya başlamıştır.³⁰ Türkiye'nin terör örgütü olarak gördüğü PYD/YPG'ye verilen destek bu farklılaşmanın en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından FETÖ'ye karşı mücadelede Batılı müttefiklerinden yeterli desteği alamadığını düşünen Türkiye, genel olarak dış politikasına ve özel olarak Suriye stratejisine yeni bir yön vermeye başlamıştır. Fakat sözü edilen bu değişim, darbe girişimi sonrasında başlamış değildir. Darbe girişimi, halihazırda başlamış olan bir değişimi hızlandırmıştır.³¹

28 Emre Ozan, *Suriye İç Savaşı ve Türkiye'nin Değişen Güvenlik Gündemi*, Ankara: Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Rapor No. 2., 2017.

29 Michael J. Koplou, "Turkey's Syria Spillover Problem", *Foreign Affairs*, 1 Ekim 2014, <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2014-10-01/turkeys-syria-spillover-problem> (Erişim Tarihi: 30.01.2020).

30 Michael M. Gunter, "Iraq, Syria, Isis and the Kurds: Geostrategic Concerns for the U.S. and Turkey", *Middle East Policy*, 22(1), 2015, s. 102-111.

31 Bülent Aras, *15 Temmuz Sonrası Türk Dış Politikası*, İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi, 2017.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ABD'nin tutarlı bir Suriye stratejisine sahip olmaması ve izlediği stratejinin Türkiye'nin çıkarlarıyla uyumsuz olması Türkiye'yi yeni arayışlara yöneltmiştir. Ancak bu arada, Suriye'deki askeri dengeler Esad rejimi lehine değişirken, Rusya'nın etkinliği de artmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin yeni Suriye stratejisi Rusya'yla ortaklığa dayanmıştır. 2015 yılında Türkiye tarafından düşürülen Rus savaş jeti, iki ülke arasında büyük krize yol açmışsa da kısa bir süre sonra ilişkiler normalleşmeye başlamıştır. 2016 yılında Türkiye, Fırat Kalkanı Harekatı'nı başlatarak sınırlarının ötesinde güvenlik sağlayıcı önlemlere dayanan yeni bir politikayı hayata geçirmiştir.³² İlerleyen yıllarda sınır dışı operasyonlara yenileri eklenecek ve bu operasyonlar Rusya'nın desteğiyle hayata geçirilecektir.

Türkiye'nin 2016 sonrasında izlediği Suriye stratejisi, Doğu Akdeniz'de değişen dengelerle uyumludur. ABD'nin strateji eksikliği, müttefikleriyle işbirliğini değil vekalet savaşlarını tercih etmesi Türkiye'de hayal kırıklığı yaratmıştır. Bunun üzerine Türkiye, Doğu Akdeniz'e askeri olarak güçlü bir şekilde angaje olan ve bir anlamda ABD'nin boşluğunu dolduran Rusya'yla işbirliğine gitmiş ve bu işbirliğini kurumsal temellere oturtmak istemiştir. Bu yolla, ikili ilişkilerinde birçok sorun yaşadığı müttefiki ABD'yi Rusya'yla dengelemiştir. Türkiye bu yeni işbirliği mekanizmasını Rusya'yla taban tabana zıt çıkarılara sahip olmasına rağmen hayata geçirmiştir.

Doğu Akdeniz'deki güvenlik sorunları Türkiye'yi yeni bir dış politika arayışına yöneltmiştir. Ancak enerji alanındaki gelişmeler de Türkiye için yeni güvenlik sorunları yaratmıştır. Türkiye, bölgenin en büyük doğalgaz tüketicilerinden biridir ve doğalgaz ihtiyacı sürekli artmaktadır. Bunun yanı sıra transit ülke olarak da önemli bir konumdadır ve enerji hubı olma çabasıdadır. Tamamen enerji bağlamında bakınca Doğu Akdeniz gazı Türkiye için ilk bakışta bir fırsat sunmaktadır. Fakat enerji keşifleri beraberinde işbirliği fırsatlarından çok yeni anlaşmazlıklar getirmiştir. Bir başka deyişle, Türkiye enerjiiyi bir dış politika aracı olarak kullanmak

³² Ozan, *Suriye İç Savaşı ve...*, a.g.e., s. 47-49.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

istemektedir ama enerji aynı zamanda başlı başına bir dış politika sorununa dönüşmüştür.³³

Enerjiyi bir dış politika sorunu haline getiren en temel neden kaynakların keşfedildiği alanlardaki yetkilerin nasıl paylaşılacağı konusu, yani egemenlik sorunudur. Yetki alanlarının belirlenmesi amacıyla Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) kıyıdaş ülkelerle ikili antlaşmalar imzalamaktadır. Türkiye ise bu antlaşmaları iki nedenle tanımamaktadır. Birincisi, GKRY adadaki Türkleri temsil etmemektedir. İkincisi, Türkiye yetki alanlarının çok taraflı müzakereler ve antlaşmalarla belirlenmesini istemektedir.³⁴ Ancak Türkiye'nin itirazlarına rağmen Güney Kıbrıs, tek taraflı olarak girişimlerine devam etmektedir. Bu süreçte dev enerji şirketleri ile birlikte hareket etmektedir. Bu şirketler aracılığıyla ABD'yi ve diğer büyük güçleri yanına çekmeye çalışmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Avrupa Birliği üyeliğini de bir koz olarak kullanmaktadır.

Enerji gelişmelerinin Türkiye için yarattığı bir diğer güvenlik sorunu bölgede yeni kutuplaşmaların ortaya çıkmasıdır. Bu açıdan en önemli gelişme Yunanistan-GKRY-İsrail arasındaki üçlü işbirliğidir. İsrail geçmişte her iki ülkeyle de soğuk ilişkilere sahip olsa da son on yılda enerji alanında işbirliğine gitmiştir. Bu işbirliği son zamanlarda askeri alana da taşınmıştır ve gevşek bir ittifak ortaya çıkmıştır.³⁵ Bu ülkeler arasında üçlü liderler zirvesi şeklinde yürütülen işbirliği mekanizması Yunanistan-GKRY-Mısır arasında da sürmektedir. Son olarak İsrail, Yunanistan, GKRY, Mısır, Ürdün, Filistin ve İtalya'nın katılımıyla kurulan Doğu Akdeniz Gaz Forumu yeni bir bölgesel işbirliği modeli ortaya çıkarmıştır. Ancak Türkiye bütün bu işbirliği girişimlerinin dışında kalmaktadır.

33 Emre İşeri-Ahmet Çağrı Bartan, "Turkey's Geostrategic Vision and Energy Concerns in the Eastern Mediterranean Security Architecture: A View from Ankara", Zenonas Tziarras, der., *The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security*, Friedrich-Ebert-Stiftung and Peace Research Institute Oslo, 2019, s. 111-124.

34 Mehmet Efe Biresselioğlu, "Clashing Interests in the Eastern Mediterranean: What About Turkey?" *Insight Turkey*, 21(4), 2019, s. 115-134.

35 Zenonas Tziarras, "Israel-Cyprus-Greece: A 'Comfortable' Quasi-Alliance", *Mediterranean Politics*, 21(3), 2016, s. 407-427.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Enerji alanında tek taraflı hareket eden, Kıbrıs Türk halkının haklarını ve Türkiye'nin çıkarlarını görmezden gelen GKRY, uluslararası aktörlerin desteğini almaya çalışırken askeri alanda da işbirliğine gitmektedir. Örneğin Fransa'yla ortak deniz tatbikatları yapılmaktadır ve Kıbrıs'ta bir deniz üssünün Fransa'ya tahsisi söz konusudur.³⁶ GKRY yalanlamış olsa da ABD askerlerinin adada konuşlanmasına izin verileceği iddia edilmiş ve Rusya bu konuda GKRY'yi uyarmıştır.³⁷ Askeri alanda yaşanan bu gelişmelere paralel olarak ABD'nin GKRY'ye uyguladığı silah ambargosunu kaldırma kararı da dikkat çekmektedir.³⁸

Doğu Akdeniz'deki güvenlik sorunlarında ABD'nin ve diğer Batılı müttefiklerinin desteğini alamayan Türkiye gerek enerji alanında gerekse Kıbrıs sorununda da bu desteği bulamamaktadır. Bu şartlar altında Türkiye, GKRY'nin tek taraflı girişimlerine iki şekilde karşılık vermektedir. Birincisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile kıta sahanlığı sınırlandırma antlaşması imzalamış ve Doğu Akdeniz'de doğalgaz arama faaliyetlerini başlatmıştır. İkincisi, Doğu Akdeniz'deki askeri varlığını artırarak caydırıcılık politikasına yönelmiştir. Doğu Akdeniz'deki Türk donanmasının önem kazanması, bu sularda artan askeri hareketliliğin doğal sonucudur.³⁹ Ancak bunun yanı sıra Türk donanması çeşitli manevralarla enerji şirketlerinin egemenliği tartışmalı sularda sondaj çalışması yapmasını da engellemektedir.

Suriye kaynaklı gelişmelerin yanı sıra enerji alanındaki gelişmeler de Türkiye'nin tehdit algılarını artırmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin Doğu Akdeniz politikası güvenikleştirilmiş bir alandır. Bir başka ifadeyle, Doğu

36 "France Joins Cyprus for Naval Manoeuvres Amid Turkey Gas Dispute", *France 24*, 12 Kasım 2019, <https://www.france24.com/en/20191012-france-joins-cyprus-for-naval-manoevres-amid-turkey-gas-dispute> (Erişim Tarihi 03.02.2020).

37 Andrew Osborn, "Russia Warns Cyprus Against Allowing U.S. Military to Deploy There", *Reuters*, 5 Aralık 2018, <https://www.reuters.com/article/us-russia-usa-cyprus/russia-warns-cyprus-against-allowing-u-s-military-to-deploy-there-idUSKBN104229> (Erişim Tarihi: 07.02.2020).

38 Ayşe Doğru, "ABD Başkanı Trump, GKRY'ye Silah Ambargosunu Şartlı Kaldıran Yasayı İmzaladı", *Anadolu Ajansı*, 21 Aralık 2019, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-baskani-trump-gkryye-silah-ambargosunu-sartli-kaldiran-yasayi-imzaladi-/1679973> (Erişim Tarihi: 11.02.2020).

39 Serhat Güvenç-Sıtkı Egeli, "Changing Military Balances in the Eastern Mediterranean: Implications for Turkey", *Turkish Policy Quarterly*, 15(1), 2016, s. 93-105.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

Akdeniz güvenlik mimarisinde son on yılda yaşanan dönüşüm Türkiye için tehditkâr bir ortam yaratmıştır. Türkiye bu ortama uyum sağlarken, müttefiki ABD'nin yeterli desteğini bulamamıştır. Çünkü bu dönem ABD'nin Doğu Akdeniz politikasında belirsizliklerin arttığı ve ortaya çıkan güç boşluğunun Rusya tarafından doldurulduğu bir dönem olmuştur. Türkiye de bu zorluklarla baş etmenin yolu olarak Rusya'yla işbirliğine yönelmiştir. Ancak bu noktada iki temel sorun ortaya çıkmaktadır.

Birincisi, Türkiye'nin Rusya'yla yakınlaşması zaten en kötü dönemlerinden birini geçiren Türkiye-ABD ilişkilerinde yeni sorunlar yaratmıştır. Özellikle de Türkiye'nin Rusya'dan satın aldığı S-400 hava savunma sistemi bir krize yol açmıştır. Doğu Akdeniz'de Rus askeri varlığı artarken bir NATO müttefikinin Rusya'yla askeri ilişkilerini bu denli ilerletmesi ABD'nin tepkisini çekmiştir. Rusya'nın bölgede kalıcı hale gelmesi ama aynı süreçte bölgedeki ABD hakimiyetinin zayıflaması ABD-Rusya arasındaki rekabeti sıfır toplamlı bir oyuna dönüştürmektedir. Bu eğilim güçlendikçe Türkiye'nin her iki ülkeyle de yakın bir ilişki sürdürmesi ve dengeli bir politika izlemesi zorlaşmaktadır.

İkincisi, Türkiye'nin Rusya'yla kurduğu işbirliğinin birtakım sınırları vardır. Her şeyden önce bu iki ülkenin tarih boyunca çatıştığı dönemler kural, işbirliği yaptığı dönemler istisnadır. Bu elbette, işbirliğinin imkansız olduğu anlamına gelmemekte ama bugüne kadar kurulan tüm işbirliği yapılarının pragmatik doğasını göstermektedir. 2016 sonrasında Suriye'deki işbirliği de iki ülke arasında derin görüş ayrılıklarına rağmen kurulmuş bir işbirliği yapısıdır. Esad yönetiminin Suriye'nin geleceğindeki rolü konusunda bir görüş ayrılığı söz konusudur. Bu ayrılığın sahadaki somut yansıması son dönemde Idlib'de görülmektedir. Ayrıca, Rusya PYD/YPG'ye ABD'nin doğrudan askeri yardımlarına benzer bir destek sunmasa da bu örgütle diyalogunu sürdürmektedir. Bu da uzun vadede potansiyel bir sorunun varlığını göstermektedir. Son olarak Rusya'nın Karadeniz ve

Doğu Akdeniz'deki askeri varlığı da uzun vadede Türkiye için önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Bu tablo, yakın güvenlik sorunlarıyla mücadelesinde ABD'nin desteğinden mahrum kalan Türkiye'nin Rusya'yla yakınlaşma ihtiyacı duyduğunu ama uzun vadede Doğu Akdeniz'in yeni oyun kurucusu olma hedefindeki Rusya'yı da dengeleyecek bir politika izlemesi gerektiğini göstermektedir. Bir başka deyişle, Türkiye, kısa ile uzun vadeli çıkarları arasında ve Batı ittifakının tarihsel kazanımları ile Rusya'yla işbirliğinin faydaları arasında bir denge kurmalıdır. Ancak Doğu Akdeniz jeopolitiğinde ve güvenlik mimarisindeki dönüşüm devam ederken bu dengelerin sağlanması kolay görünmemektedir.

SONUÇ

Doğu Akdeniz'de son on yılda yaşanan dönüşüm enerji alanını, ekonomiyi, toplumsal ve insani sorunları ve daha birçok alanı kapsamaktadır. Bu dönüşüm bölgenin güvenlik mimarisini de değiştirmektedir ve Türkiye bölgeye güvenlik odaklı bir yaklaşıma sahiptir. Türkiye'nin karşılaştığı güvenlik sorunları özellikle Suriye'den kaynaklanmaktadır. Fakat Doğu Akdeniz'e kıyıdaş ülkelerle ikili ilişkilerinde de sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca enerji alanındaki keşifler, deniz yetki alanlarına ilişkin egemenlik sorunları yaratmıştır.

Bu güvenlik sorunları karşısında Türkiye bölgesel ve küresel ortaklarla işbirliğine ve müttefiklerinin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Ancak bölgesel düzeyde yalnızlaşmakta, birçok Doğu Akdeniz ülkesiyle önemli sorunlar yaşamaktadır. Müttefiklerindense umduğu desteği bulamamaktadır. Türkiye ve ABD'nin güvenlik çıkarları farklılaşmaktadır. Buna paralel olarak ABD'nin bölgedeki güvenlik taahhütleri zayıflamakta ve bölge ülkeleri arasında Amerikan liderliğine yönelik eleştirel bir yaklaşım hâkim olmaktadır.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

Bu gelişmeler, Türkiye'yi yeni bir strateji arayışına yöneltmektedir. Karşılaştığı güvenlik sorunlarıyla mücadele etmek ve ikili ilişkilerinde büyük sorunlar yaşadığı ABD'yi dengelemek amacıyla Türkiye, Rusya'yla yakınlaşmaktadır. Rusya, Suriye'deki savaşın bir parçası haline geldikten sonra Doğu Akdeniz'deki askeri varlığını artırmış ve bölgede kalıcı hale gelmiştir. Bölgedeki dengeler Rusya lehine değişmektedir. ABD'nin liderliği zayıfladıkça Rusya'nın oyun kurucu pozisyonu güçlenmektedir. Değişen bu dengelere paralel olarak Türkiye, hem bölgede politikasını hem de uluslararası konumunu yeniden tanımlamaktadır. Ancak Doğu Akdeniz'deki jeopolitik değişim, tamamlanmış bir süreç değildir.

ABD'nin bölgeye ilgisi azalıyor olsa da halen hayati çıkarlara sahiptir. Rusya'nın ise elde ettiği bu kazanımları sürdürüp sürdüremeyeceği halen belirsizdir. Ayrıca Türkiye, yakın güvenlik sorunlarına, yani kısa vadeli çıkarlarına yanıt vermek amacıyla Rusya'yla pragmatik bir işbirliği kurmuştur. Uzun vadede iki ülkenin derin çıkar farklılıkları söz konusudur. Bu nedenle Türkiye bir yandan Rusya'yla yakınlaşırken diğer yandan ABD'yle ilişkilerini normalleştirmenin yollarını aramaktadır. Bu denge arayışı, Türkiye'nin kısa vadeli güvenlik çıkarları ile uzun vadeli dış politika çıkarları arasındaki denge arayışını da yansıtmaktadır. Türk dış politikasında son yıllarda artan sorunlar, bölgede yaşanan türbülans nedeniyle sözü edilen dengelerin sarsılmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye, bu türbülanstaki çıkmak için birtakım stratejiler geliştirirken dış politikasının geleceğine de yön vermeye çalışmaktadır.

KAYNAKLAR

“France Joins Cyprus for Naval Manoeuvres Amid Turkey Gas Dispute”, *France 24*, 12 Kasım 2019, <https://www.france24.com/en/20191012-france-joins-cyprus-for-naval-manoevres-amid-turkey-gas-dispute> (Erişim Tarihi 03.02.2020).

“Russia’s Upper House Ratifies Agreement on Naval Base in Syria’s Tartus”, *TASS Russian News Agency*, 26 Aralık 2017, <https://tass.com/defense/983048> (Erişim tarihi: 18.01.2020).

ALTERMAN, Jon B.-Haim Malka “Shifting Eastern Mediterranean Geometry”, *The Washington Quarterly*, 35(3), 2012, s. 111-125.

ARAS, Bülent, *15 Temmuz Sonrası Türk Dış Politikası*, İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi, 2017.

AYDIN, Mustafa-Cihan Dizdaroğlu, “Levantine Challenges on Turkish Foreign Policy”, *Uluslararası İlişkiler*, 15(60), 2018, s. 89-103.

BAROUD, Ramzy, “Russian Mediation: The Critical Messages of the Hamas-Fatah Talks in Moscow”, *Middle East Monitor*, 19 Şubat 2019, <https://www.middleeastmonitor.com/20190219-russian-mediation-the-critical-messages-of-the-hamas-fatah-talks-in-moscow/> (Erişim Tarihi: 22.01.2020).

BİRESSELİOĞLU, Mehmet Efe, “Clashing Interests in the Eastern Mediterranean: What About Turkey?” *Insight Turkey*, 21(4), 2019, s. 115-134.

ÇELİK, Kadir Ertaç-Mehmet Seyfettin Erol, “Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD’nin İran Politikasının Analizi”, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2019, s. 11-41.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

DELANOE, Igor, "After the Crimean Crisis: Towards A Greater Russian Maritime Power in the Black Sea", *Southeast European and Black Sea Studies*, 14(3), s. 367-382.

DOĞRU, Ayşe, "ABD Başkanı Trump, GKRY'ye Silah Ambargosunu Şartlı Kaldıran Yasayı İmzaladı", *Anadolu Ajansı*, 21 Aralık 2019, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-baskani-trump-gkryye-silah-ambargosunu-sartli-kaldiran-yasayi-imzaladi-/1679973> (Erişim Tarihi: 11.02.2020).

DUNNE, Charles W., "The US-Egypt Political-Military Relationship: A Critical Assessment" *Arab Center Washington DC*, 13 Mart 2019, http://arabcenterdc.org/policy_analyses/the-us-egypt-political-military-relationship-a-critical-assessment/ (Erişim Tarihi: 06.01.2020).

ERAN, Oded, "Israel-Turkey Reconciliation Still Remote" *The National Interest*, 18 Aralık 2013, <https://nationalinterest.org/commentary/israel-turkey-reconciliation-still-remote-8361>, (Erişim Tarihi: 10.01.2020).

EROL, Mehmet Seyfettin, "Ukrayna-Kırım Krizi" Ya da "İkinci Yalta Süreci." *Karadeniz Araştırmaları* 11(41), 2014, s. 1-14.

EROL, Mehmet Seyfettin-Kadir Ertaç Çelik, ABD'nin Suriye Politikasında Vekil Aktör Olarak Terör Örgütleri: YPG Örneği, *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 2018, s. 14-45.

FREEDMAN, Robert O., "The Erosion of US-Israeli Relations During Obama's Second Term", *Israel Affairs*, 23(2), 2017, s. 253-272.

GOLDBERG, Jeffrey, "The Obama Doctrine", *The Atlantic*, Nisan 2016, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/> (Erişim Tarihi: 14.01.2020).

GÖRMÜŞ Evrim-Soli Özel, "US Policies Adrift in a Levant in Turmoil", *Uluslararası İlişkiler*, 15(60), 2018, s. 135-150.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

GUNTER, Michael M., "Iraq, Syria, Isis and the Kurds: Geostrategic Concerns for the U.S. and Turkey", *Middle East Policy*, 22(1), 2015, s. 102-111.

GÜVENÇ, Serhat-Sıtkı Egeli, "Changing Military Balances in the Eastern Mediterranean: Implications for Turkey", *Turkish Policy Quarterly*, 15(1), 2016, s. 93-105.

İŞERİ, Emre-Ahmet Çağrı Bartan, "Turkey's Geostrategic Vision and Energy Concerns in the Eastern Mediterranean Security Architecture: A View from Ankara", Zenonas Tziarras, der., *The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security*, Friedrich-Ebert-Stiftung and Peace Research Institute Oslo, 2019, s. 111-124.

KALİBER, Alper, "Securing the Ground Through Securitized 'Foreign' Policy: The Cyprus Case." *Security Dialogue* 36(3), 2005, s. 319-337.

KARAGIANNIS, Emmanuel, "Shifting Eastern Mediterranean Alliances", *Middle East Quarterly*, 23(2), 2016.

KOPLow, Michael J., "Turkey's Syria Spillover Problem", *Foreign Affairs*, 1 Ekim 2014, <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2014-10-01/turkeys-syria-spillover-problem> (Erişim Tarihi: 30.01.2020).

LITSAS, Spyridon N., "Russia in the Eastern Mediterranean: Intervention, Deterrence, Containment", *Digest of Middle East Studies*, 26(1), 2017, s. 56-73.

MANYUAN, Dong, "The Russia-Turkey-Iran Coalition and Its Prospects", *China International Studies*, (79), 2019, s. 15-32.

NUSEM, Rotem, "A Year of Readjustment: The Trump Administration's New Policy on Israel and Iran", *Israel Journal of Foreign Affairs*, 12(1), 2018, s. 55-64.

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

OĞUZ, Şafak -Kadir Ertaç Çelik, "Conflict in Syria: Is It A Proxy Warfare?", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 2018, s. 44-69.

OSBORN, Andrew, "Russia Warns Cyprus Against Allowing U.S. Military to Deploy There", *Reuters*, 5 Aralık 2018, <https://www.reuters.com/article/us-russia-usa-cyprus/russia-warns-cyprus-against-allowing-u-s-military-to-deploy-there-idUSKBN104229> (Erişim Tarihi: 07.02.2020).

OZAN, Emre, "Ukrayna Krizi ve Avrupa Güvenlik Mimarisinin Geleceği", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 2017, s. 36-59.

OZAN, Emre, *Suriye İç Savaşı ve Türkiye'nin Değişen Güvenlik Gündemi*, Ankara: Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Rapor No. 2., 2017.

PORTER, Gareth, "Chemical Attacks in Syria: How U.S. Intel Went Wrong", *Middle East Policy*, 23(3), 2016, s. 100-111.

PRONTERA, Andrea-Mariusz Ruszel "Energy Security in the Eastern Mediterranean", *Middle East Policy*, 24(3), 2017, s. 145-162.

SAKWA, Richard "'New Cold War' or Twenty Years' Crisis? Russia and International Politics", *International Affairs*, 84(2), 2008, s. 241-267.

SIDDI, Marco, "The Mediterranean Dimension of West-Russia Security Relations", Andrew Futter, der., *Threats to Euro-Atlantic Security. New Security Challenges*. Palgrave Macmillan, Cham 2020, s. 165-177.

TESLOVA, Elena, "Russia Calls for resolving Israeli-Palestinian conflict" *Anadolu Ajansı*, 29 Kasım 2019, <https://www.aa.com.tr/en/europe/russia-calls-for-resolving-israeli-palestinian-conflict/1659379> (Erişim Tarihi: 26.01.2020).

TURAN, İlter, "Turkey and the Mediterranean: Balancing Geopolitics and Geo-Economics" *German Marshall Fund Mediterranean Policy Program (Series on the Region and the Economic Crisis Policy Brief)*, Eylül 2011.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

TZIARRAS, Zenonas, "Israel-Cyprus-Greece: A 'Comfortable' Quasi-Alliance", *Mediterranean Politics*, 21(3), 2016, s. 407-427.

ZVYAGELSKAYA, Irina, "Russian Policy in the Levant", *Uluslararası İlişkiler*, 15(60), 2018, s. 121-133.

STRUCTURED ABSTRACT

Eastern Mediterranean has become one of the prominent regions of the international power struggle in recent years. When natural gas resources are discovered in the Eastern Mediterranean, which is home to many international problems, global actors' interest in the region has intensified. Thus, the Eastern Mediterranean geopolitics and security architecture has undergone a radical transformation. This transformation, which has become evident in the last decade, also affects power balances in the region.

The security structure of the region in the 1980s and 1990s was under American hegemony. This structure, which is based on regional partnerships between the countries that has close relations with U.S., such as Israel, Turkey, and Egypt, has provided the stability and security of the region. Uncertainties that emerged in the region during the 2000s and especially due to the invasion of Iraq also affected the stability of the Eastern Mediterranean, but the American leadership continued. However, in this period, the Eastern Mediterranean was not considered as a geopolitical region in itself but as a part of the Middle East and North Africa.

The Eastern Mediterranean has become an analysis unit in itself over the past decade. There has been a radical geopolitical transformation in the region and the balance of power in security architecture has changed. At this point, three important developments stand out. The first is the energy discoveries in the Eastern Mediterranean waters. The second is the political uncertainties and security problems that emerged with the Arab Spring. As a natural result of these two developments, the intervention of the great powers in the region has increased, and the Eastern Mediterranean has become one of the important scenes of the global power struggle.

This article focuses on the security aspect of the issue. It is claimed that the American leadership in the Eastern Mediterranean has weakened in the last decade. The main reason for this is that the U.S. cannot develop a comprehensive policy and cannot provide a consistent basis for regional security. Therefore, countries in the region, especially Turkey, are sceptical about American leadership. In addition, the deterioration of the relations between the countries of the region and the increase in security problems in general have transformed the security architecture.

After discussing the geopolitical transformation in the Eastern Mediterranean in the first part of the article, the role of the U.S. in the region is discussed in the second part. The next chapter focuses on Russia's claim to be a new hegemonic power in the region. Russia has increased its military presence in the Eastern Mediterranean and made it permanent by participating in the war in Syria. After the military success, she took the initiative to resolve the issue at a diplomatic level. It is also seeking to increase its political influence in the region. Although Russia has radically changed the balance of power in the Eastern Mediterranean, it is still a very difficult task to build a new security architecture.

In the last part of the article, the adaptation of Turkish foreign policy to the shifting balance of power in the Eastern Mediterranean is discussed. Turkey's East Mediterranean policy is security oriented. Security problems in the region directly threaten Turkey, as well as energy discoveries creating new security problems rather than opportunities for cooperation. Therefore, Turkey is expecting the support of Western allies in the struggle against these threats. However, U.S. has not given the support Turkey needs. At the same time, American leadership in the region has become questionable. In these circumstances, Turkey has been looking for new strategies. It can be argued that Turkey developed two different strategies. The first is to improve relations with Russia. The second strategy is based on deterrence and increasing military presence

DOĞU AKDENİZ'DE ABD-RUSYA REKABETİ VE TÜRKiYE'NİN GÜVENLİĞİ

in the region. Both policies have their own limitations. Turkey is revising its foreign policy in consideration of the changing balances of the Eastern Mediterranean.

The U.S. still has vital interests in the region. Whether Russia can protect its gains is still uncertain. In addition, Turkey has established a pragmatic cooperation with Russia to respond to short-term interests. In the long run, there are deep interest differences between the two countries. For this reason, Turkey is looking for ways to normalize relations with the United States while cooperating with Russia. Turkey's policy reflects the quest for a balance between short-term security interests and long-term foreign policy interests. The increasing problems in Turkish foreign policy in recent years stem from the deterioration of the mentioned balances due to turbulence in the region. Turkey develops some strategies to exit from this turbulence, but it also tries to give new direction to its foreign policy.